

— פ —

גולד מהול ונתמלא הבית אורה

ותהר האשה ותלד בן ותרא אותו כי טוב הוא¹. מאי כי טוב הוא, אמר רבי חייא דאחייליך מהול. בגין דרזא דברית טוב אקרי, דכתיב² אמרו לדיק כי טוב. רבי יוסי אמר נהירו דשכינתא דנהיר זי' חמאת דזשעתא דאחיליך אמתליא כל צימא נהורא, דכתיב ותרא אותו כי טוב הוא וכתיב³ וירא אלקים את האור כי טוב. ועל דא כי טוב הוא כתיב וכלא הוה⁴.

אוצר החכמה | אוצר החסד

(זהר שמות דף י"א ע"ב)

כ"א מהם דורש כפי בחינתו הוא. ר' חייא שהוא בחי' יסוד⁵, דורש שנולד מהול שקאי על רזא דברית יסוד. ור' יוסי שהוא בחי' מל⁶, דורש שנהירו דשכינתא נהיר בי', שכינתא הוא מל'.

ומסיים בזהר ועל דא כי טוב הוא כתיב, אין זה מדברי ר' יוסי רק דברי הזהר סתם, והיינו ועל דא היינו על ב' הפירושים דר"ח ור"י שהי' בו בחי' יסוד ובחי' מל', כתיב כי טוב הוא, תיבת הוא (שלכאורה הוא למותר) רומז על ב' הבחי', אות ה' מל', ואות ו' יסוד. . וזהו שמסיים וכלא הוה היינו ב' הבחי' הי' בו הן מל' והן יסוד.

גם י"ל מה שאמר וכלא הוה רומז על בינה, והוא האות א' דתיבת הו"א, שהוא כללא דנוקבא ודכר מל' ויסוד⁷.

(לקוטי לוי"צ שמות ע' לג)

אורה קאי על אור השכינה, שלכן קראתו טוב י"ה.

(5) כמ"ש בקול ברמה בריש האד"ר ועיין בזהר פ' נשא דקכ"ז ע"ב כנצוצי אורות או"ק י' (לקלוי"צ כאן).

(6) כמש"ש או"ק י"א (לקלוי"צ כאן).
(7) עיין בזהר פ' חקת דקפ"ג ע"ב בענין הו"א ה' נוקבא ו' דכר א' כללא דכלא (לקלוי"צ כאן).

(1) פרשתנו ב, ב.

(2) ישעי' ג, יו"ד.

(3) בראשית א, ד.

(4) ראה סוטה יב, א: "ותרא אותו כי טוב הוא. . ר' יהודה אומר טובי-ה שמו (טוב י"ה — חדא"ג מהרש"א) . . וחכמים אומרים בשעה שנולד משה נתמלא הבית כולו אור, כתיב הכא ותרא אותו כי טוב הוא וכתיב התם וירא אלקים את האור כי טוב". ונמצא, שר' יוסי מצרף ב' הדעות — שנתמלא הבית כולו

תפארת לוי יצחק

כג

מצודת התקופה

א. ביאור החילוק בין "אתייליד מהול" ל"אתמליא כל ביתא נהורא",¹²³⁴⁵⁶⁷ ובלשון הגמרא⁸ "נולד מהול" ו"נתמלא הבית כולו אורה":

"נולד מהול" — מורה על מעלת ושלימות עצמו, שנפשו האלקית מאירה בגילוי ללא כיסוי הערלה, ההעלם וההסתר דהיצה"ר (שנקרא ערל⁹). ויתירה מזה — ש"נולד מהול" הוא ע"י המילה דהקב"ה, עלי' נאמר¹⁰ "ומל הוי' גו'", שהיא נעלית יותר מהמילה שנעשית ע"י האדם, "ומלתם את ערלת לכבכם"¹¹, ועד שהיא למעלה משם הוי', המשכה משם הוי' שלמעלה מהשתלשלות¹².

ו"נתמלא הבית כולו אורה" — מורה על המעלה והשלימות בהשפעה לזולת (כל העולם).

וב' מעלות אלו¹³ היו אצל משה רבינו תיכף כשנולד — לא מבעי מעלת ושלימות עצמו, "נבחר מכל מין האדם"¹⁴, למעלה מהעולם, שכל כולו הי' דבוק ומיוחד באלקות¹⁵, אלא גם המעלה והשלימות בהשפעה לזולת, "רעיא מהימנא"¹⁶, שרועה ומשפיע לבנ"י כל עניניהם הרוחניים והגשמיים (ועל ידם לכל העולם), כפי שדרשו חז"ל¹⁷ על הפסוק¹⁸ "ומשה הי' רועה", ש"הי' מתוקן לכך" (תיכף כשנולד).

ב. וחילוק זה מתאים גם עם החילוק בין בחינותיהם של ר' חייא (שדורש כפי בחינתו שנולד מהול) לר' יוסי (שדורש כפי בחינתו שנתמלא הבית אורה) — יסוד ומלכות:

יסוד (הסיום דז"א) — הוא סוף עולם האצילות (ועולמות הא"ס)¹⁹, ודוגמתו בעבודת ה' — הדביקות וההתקשרות באלקות, שלימות עצמו; ומלכות ענינה ההמשכה וההשפעה בבי"ע²⁰, ודוגמתה בעבודת ה' — ההשפעה לזולת.

(8) סוטה שם.	(14) פיה"מ להרמב"ם פ' חלק היסוד השביעי.
(9) סוכה נב, א. וראה חדא"ג מהרש"א סוטה שם.	(15) ראה רמב"ם שם. ובפ' ז מהלכות יסוה"ת ה"ו.
(10) נצבים ל, ו.	(16) ראה תניא רפמ"ב.
(11) עקב יו"ד, טו. וראה תניא אגה"ק ס"ד. תו"א ס"פ לך לך. ובכ"מ.	(17) שמור"ר פ"ב, ד.
(12) אוה"ת פרשתנו ע' ס.	(18) פרשתנו ג, א.
(13) ראה אוה"ת כאן שאין זו פלוגתא במציאות, דלכו"ע היו שניהם, נולד מהול, ונתמלא הבית אורה, אלא הפלוגתא היא מהו הענין (העיקרי) שיוכבד ראתה (והדגישה).	(19) ראה כ"ק אדמו"ר נ"ע תו"א ס"פ תרומה.
	(20) ראה תו"א שם.

ולהעיר, שע"י ההתאמה דדרשת ר' יוסי שנתמלא הבית אורה לבחינתו בחי' המלכות, מבואר גם שהשלימות בהשפעה לזולת, עם היותה ירידה ממדרגתו ה"ה קשורה ומבטאת השלימות שלו ("ותרא אותו כי טוב"²¹ הוא"), ואדרבה, שלימות נעלית עוד יותר — כי, ידוע²² שבספירת המלכות שיוֹרֶדֶת למטה להוות היש ודבר נפרד דעולמות ביי"ע, מתגלה ומתבטא כח הא"ס שמציאותו מעצמותו, ודוגמתו בעבודת ה', שהירידה להשפיע אל הזולת מגלה ומבטא את המעלה דשלימות עצמו לאמיתתה²³.

ג. ויש להוסיף, שסיום דברי הזהר "ועל דא כי טוב הוא כתיב וכלא הוה", כמ"ש אאמו"ר ש"אין זה מדברי ר' יוסי רק דברי הזהר סתם"²⁴, שכולל ומדגיש שניהם יחד, מתאים לפירוש רש"י (שיש בו "יינה של תורה"²⁵) על הפסוק²⁶ "ויגדל משה" — "והלא כבר כתיב²⁷ ויגדל הילד אמר רבי יהודה בר' אלעאי²⁸ הראשון לקומה והשני לגדולה שמינהו פרעה על ביתו":

ובהקדמה — שכל הענינים הגשמיים נמשכים ומשתלשלים מהענינים הרוחניים, ובפרט אצל משה רבינו, שבהיותו למטה הי' כמו למעלה (נשמה דאצילות)²⁹, ומזה מובן גם בנוגע ל"ויגדל משה", "הראשון לקומה והשני לגדולה כו'", שישנו גם ברוחניות. ויש לומר, ש"לקומה" מורה על שלימות עצמו³⁰ (ע"ד "נולד מהול"),

רמז תתקס) איתא "רבי יהודה" סתם. (29) להעיר ממאמר הזהר (ח"ג קלח, א. קפז, ב) משה לא פסיק טעמא בגווייהו, שבהיותו למטה הי' באותו מעמד ומצב כמו למעלה (ראה תו"א משפטים עו, ג. לקו"ת נצבים מט, ב. אוה"ת פרשתנו ע' נט ואילך). (30) להעיר משבת צב, א דלמדין ממה ד"אין השכינה שורה אלא על חכם גבור ועשיר ובעל קומה".*

וע"פ הנ"ל ש"אתמליא כל ביתא נהורא" ("נהירו דשכינתא") הו"ע הגילוי וההשפעה להזולת (וראה רמב"ם הלכות יסוה"ת פ"ט

(* בנדרים לח, א. ליתא בעל קומה. וראה לקוטי לוי"צ אגרות קודש ס"ע תא ואילך בהשינויים שבין מס' נדרים שבת ורמב"ם רפ"ז שם.

(21) להעיר גם מתו"ח בתחלתו ש"טוב" הו"ע עץ החיים שכולו טוב וחיים, ולכן נקרא משה "טוב", בט' רבתי, שירדה נשמתו מעה"ח כו'.

(22) תניא אגה"ק ס"כ (קל, ב). (23) להעיר מלקו"ש ח"ו ע' 116 ואילך דאמיתית פשיטות הנפש מתגלה דוקא בכח הריבור לזולת.

(24) ודלא כפי' הרא"ג באוה"ת שם שהוא מדברי ר' יוסי.

(25) "היום יום" כט שבט.

(26) פרשתנו ב, יא.

(27) שם, יו"ד.

(28) כ"ה בדפוס ראשון וברש"י כת"י.

ובדפוס שני "כ"ר אלעזר", ובכמה דפוסים "בר"א". ובמדרש (תנחומא (באבער) וארא יז. ועד"ז ביל"ש פרשתנו (רמז קסו בסופו). משלי

ו"לגדולה שמינהו פרעה³¹ על ביתו" מורה על השלימות בהשפעה לזולת (ע"ד "נתמלא הבית כולו אורה").

וע"פ מ"ש אמו"ר ש"כ"א מהם דורש כפי בחינתו" — יש לבאר גם השייכות לבחינתו של ר' יהודה (בר' אלעא):

גם בחינתו של ר' יהודה היא מלכות, כמו ר' יוסי (כמ"ש אמו"ר בכ"מ), אלא, שבחינתו של ר' יהודה היא מלכות בהיותה באצילות, משא"כ בחינתו של ר' יוסי היא מלכות בירידתה לבי"ע³².

וכמרומו גם בשמותיהם: "יוסי" — בגימטריא אלקים³³, ספירת המלכות — (א) שם אלקים, ולא שם הוי", (ב) ובשם אלקים עצמו — גימטריא (העלם והסתר³⁴) בלבד. ו"יהודה" — מלשון הודאה וביטול, ענינה של ספירת המלכות³⁵ — יש בו בגילוי (לא בהעלם דגימטריא) כל ד' אותיות שם הוי"ו³⁶ (שלמעלה משם אלקים).

ולכן, מצד בחינתו של ר' יוסי, מלכות כפי שיורדת לבי"ע — מודגשת המעלה דירידה והשפעה למטה, השלימות דהשפעה לזולת, "נתמלא הבית כולו אורה"; ומצד בחינתו של ר' יהודה, בחי' המלכות בהיותה באצילות — כיון שיש בה ב' המעלות, מחד גיסא ה"ה קשורה ומיוחדת עם הספירות שלמעלה ממנה, ולאידך גיסא, ה"ה גם שורש ומקור להתהוות העולמות שממנה יומשך לבי"ע³⁷, לכן, מודגשים ב' המעלות גם יחד, "לקומה", מעלת שלימות עצמו, ו"לגדולה שמינהו פרעה על ביתו", מעלת השלימות דהשפעה לזולת.

ח"א פ' וירא אות ל. וש"נ. וראה גם לקמן אות קכא.
 (33) זח"ג רכג, א. פרש"י סנהדרין נו, רע"א.
 (34) ראה תניא שעהיוה"א פ"א, פ"ז (פד, ב).
 (35) ראה תו"א ויגש מד, א. ויחי מו, א. ובכ"מ.
 (36) ראה סוטה יו"ד, ב. וש"נ.
 (37) ודוגמתו במלך: תכלית הביטול, "כיון שכרע שוב אינו זוקף" (ברכות לד, רע"ב) — עלי' למעלה; ותוקף המלכות שמתבטא במלוכה בפועל, "אשר יוציאם ואשר יביאם" (פנחס כז, יב) — השפעה למטה.

ה"ב. ולהעיר מפ"ז ה"ז הנביא אפשר שתהי' כו'), י"ל דבענין הנבואה ישנם ב' הענינים, שלימות דמציאותו הוא, דבקות לאלקות (ראה דמכ"ם שם רפ"ז ובפ' חלק שם), שלימות דגילוי אל הזולת.
 ולהעיר דבשמו"ר פ"א, כ איתא דעת ר"י ד"ותרא אותו כי טוב הוא" — "הגון לנביאות". משא"כ בסוטה שם הוא דעת רבי נחמ"י, וראה פי' מהרז"ו ויפ"ת שם.
 (31) להעיר מהעילוי ד"פרעה" דקדושה — "דאתפריעו ואתגליין מיני' כל נהורין" (זח"א רי, א). וי"ל שבזה מרומז שהירידה להשפיע להזולת קשורה עם שלימות נעלית יותר (כנ"ל ס"ב).
 (32) ראה תורת מנחם — תפארת לוי"צ

ד. ויומתק יותר — ע"פ ביאור הקשר והשייכות עם בחינתו של ר' יהודה בר' אלעאי:

בביאור בחינתו של ר' אלעאי — כותב אמו"ר במק"א³⁸ ש"אלעאי" הוא מלשון העלאה. ועפ"ז מודגש יותר שבחינתו של ר' יהודה בר' אלעאי היא בחי' המלכות בהיותה באצילות — כפי שהיא בבחינת העלאה (בר' אלעאי) להתייחד עם הספירות שלמעלה ממנה.

ויומתק עוד יותר ע"פ ביאורו של אמו"ר³⁸ שר' אלעאי הוא בחי' בינה — בהתאם למ"ש אמו"ר כאן בביאור סיום דברי הזהר "ועל דא כי טוב הוא כתיב וכלא הוה", ש"כלא הוה רומז על בינה", שכוללת ב' הבחי' דיסוד ומלכות, ב' הפירושים דר' חייא ור' יוסי, כדרשתו של ר' יהודה בר' אלעאי (בחי' בינה) שמדגיש ב' המעלות, "לקומה . . לגדולה שמינהו פרעה על ביתו".

ה. וביאור ההוראה בעבודת האדם:

כיון ש"כל נפש ונפש מבית ישראל יש בה מבחי' משרע"ה³⁹, הרי, כשם שאצל משה היו ב' המעלות, הן מעלת שלימות עצמו, והן מעלת השלימות דהשפעה לזולת, צ"ל מעין ודוגמת זה בכאו"א מישראל, שעבודתו צריכה להיות הן בנוגע לשלימות עצמו והן בנוגע להשפעה על הזולת, ובשניהם גם יחד.

ובפרטיות יותר, ישנם כל בחינות אלו [מלכות ויסוד (ז"א)], ובחי' הבינה שלמעלה וכוללת שניהם] גם בעבודתו בעצמו — כמבואר בדרושי חסידות⁴⁰ שג' הבחינות דאחותי (מלכות) בתי (ז"א שסימו ביסוד) ואמי (בינה) הם ג' התשובות ד"סוד מרע", "עשה טוב", ו"בקש שלום"⁴¹. ובסגנון אחר — ג' הקוין דתורה עבודה וגמ"ח⁴².

(משיחת ש"פ שמות תשל"ז — לקו"ש חט"ז ע' 26 ואילך)

(41) לקו"ת שם עג, ב ואילך.

(42) אבות פ"א מ"ב.

(38) תורת לוי"צ ע' קצד.

(39) תניא רפמ"ב.

(40) לקו"ת בלק עד, סע"ב ואילך.